

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па гуманітарнай адукацыі

ЗАТВЕРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра адукацыі
Рэспублікі Беларусь

В.А. Богуш

Рэгістрацыйны № ТД- Д. 351/тып.

ПАЛЯВАЯ АРХЕАЛОГІЯ

**Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці**

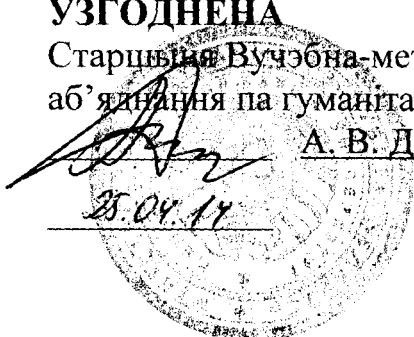
1-21 03 01 Гісторыя (па напрамках),

Напрамку спецыяльнасці 1-21 03 01-02 Гісторыя (археалогія)

УЗГОДНЕНА

Старшыня Вучэбна-метадычнага
аб'яднання па гуманітарнай адукацыі

А. В. Данільчанка

25.04.15

УЗГОДНЕНА

Начальнік Упраўлення вышэйшай
адукацыі Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

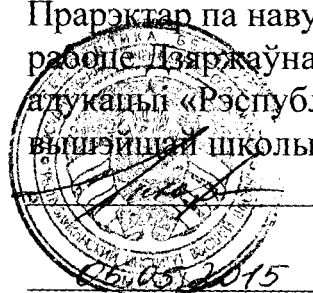
С. І. Раманюк

20.05.2015

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
работе Дзяржаўнай установы
адукацыі «Рэспубліканскі інстытут
вышэйшай школы»

І. У. Цітовіч

25.05.2015

Эксперт-нормакантралёр

А. А. Дзенісева

19.03.2015

Мінск 2015

СКЛАДАЛЬНІК:

А.У. Зуева, старшы выкладчык кафедры археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, кандыдат гістарычных навук

РЭЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра гісторыі Беларусі, археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы;

Макс.М. Чарняўскі, старшы навуковы супрацоўнік аддзела першабытнага грамадства дзяржаўнай навуковай установы “Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі”, кандыдат гістарычных навук

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРЖДЭННЯ Ў ЯКАСЦІ ТЫПАВОЙ:

Кафедрай археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін гістарычнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 8 ад 01.04.2014);

Навукова-метадычным саветам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта (пратакол № 4 ад 1.04.2014);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарных навуках Вучэбна-метадычнага аб’яднання па гуманітарнай адукацыі (пратакол № 2 ад 25.04.2014)

Адказы за выпуск і рэдакцыю: А.У. Зуева

ЗМЕСТ

1. Тлумачальная запіска.....	4–5
2. Прыкладны тэматычны план.....	6
3. Змест вучэбнай дысцыпліны.....	7–10
4. Інфармацыйна-метадычная частка.....	11–13

1. ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Тыпавая вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне “Палявая археалогія” прызначана для засваення на першай ступені вышэйшай адукацыі студэнтамі, што навучаюцца па спецыяльнасці 1-21 03 01 “Гісторыя (па напрамках)”, напрамак спецыяльнасці 1-21 03 01-02 “Гісторыя (археалогія)” ва ўстановах вышэйшай адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Вучэбная праграма дысцыпліны “Палявая археалогія” распрацавана ў адпаведнасці з адукацыйным стандартам вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 1-21 03 01 “Гісторыя (па напрамках)” (зацверджаны пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 88 ад 30.08.2013).

Палявая археалогія – комплекс метадаў і прыёмаў пошукаў і вывучэння археалагічных помнікаў, фіксацыі працэсаў даследавання, папярэдняя гістарычна-культурная інтэрпрэтацыя помнікаў і аб’ектаў, першаснай кансервацыі археалагічных знаходак.

Палявыя археалагічныя даследаванні – важнейшы этап дзейнасці археолага-прафесіянала, асноўны спосаб пашырэння крыніцавай базы археалагічнай навукі. Спецыфіка палявых археалагічных прац заключаецца ў тым, што пад час вывучэння помнікі знішчаюцца, і незафіксаваная інфармацыя ўжо ніколі не зможа быць адноўленая. Гэта акалічнасць абумоўлівае неабходнасць высокай метадычнай падрыхтоўкі спецыяліста-археолага.

1.1. Месца вучэбнай дысцыпліны ў сістэме падрыхтоўкі спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй.

Вучэбная дысцыпліна “Палявая археалогія” накіравана на ўдакладненне і паглыбленне ведаў, атрыманых студэнтамі пры вывучэнні вучэбных дысцыплін “Археалогія”.

1.2. Мэта і задачы вучэбнай дысцыпліны

Мэтай вучэбнай дысцыпліны “Палявая археалогія” з’яўляецца засваенне студэнтамі асноў методыкі і практыкі палявога вывучэння археалагічных помнікаў, якое ўключае іх пошукі і фіксацыю (археалагічныя разведкі), стацыянарнае даследаванне (археалагічныя раскопкі), апрацоўку здабытых артэфактаў, вядзенне дакументацыі.

Задачамі дысцыпліны з’яўляюцца:

- засваенне студэнтамі прадстаўленняў аб асноўных відах археалагічных помнікаў і асаблівасцях іх фарміравання;
- замацаванне ў студэнтаў навыкаў пошуку і фіксацыі археалагічных помнікаў;
- засваенне студэнтамі асноўных метадаў даследаванняў археалагічных помнікаў;

- азнаямленне з асноўнымі прыёмамі першапачатковай кансервацыі і рэстаўрацыі здабытых археалагічных артэфактаў;
- выпрацоўка ўменняў вядзення палявой дакументацыі.

1.3. Патрабаванні да засваення вучэбнай дысцыпліны.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Палявая археалогія” студэнт павінен **ведаць**:

- заканамернасці размяшчэння помнікаў рознага часу;
- асноўныя метады раскопак помнікаў розных эпох.

умець:

- выяўляць і фіксаваць археалагічныя помнікі;
- праводзіць раскопкі ў адпаведнасці з прадстаўленымі патрабаваннямі.

валодаць:

- асноўнымі метадычнымі прыёмамі археалогіі;
- асновамі рэстаўрацыі і кансервацыі археалагічных помнікаў;
- метадыкай пошуку і апісання археалагічных помнікаў.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Палявая археалогія” прадугледжана 62 гадзіны, з іх 34 аўдыторныя гадзіны, прыкладнае размеркаванне якіх па відах заняткаў уключае 20 лекцый, 14 семінарскіх заняткаў.

2. ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№ п/п	Назва раздзелаў і тэм	Колькасць аўдыторных гадзін		
		Усяго	З іх	
			Лекцыі	Семінары
1	Тэма 1. Уводзіны	4	2	2
2	Тэма 2. Археалагічныя разведкі	6	2	4
3	Тэма 3. Археалагічныя раскопкі	12	8	4
4	Тэма 4. Археалагічны нагляд	2	2	--
5	Тэма 5. Вядзенне палявой дакументацыі. Падрыхтоўка справаздачы аб палявых даследаваннях	6	4	2
6	Тэма 6. Прававыя аспекты правядзення археалагічных даследаванняў	4	2	2
	Усяго	34	20	14

3. ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Тэма 1. Уводзіны

Прадмет, мэта і задачы палявой археалогіі. Прынцыпы сучаснай палявой археалогіі.

Паняцце і віды палявых даследаванняў. Асноўныя этапы палявых даследаванняў: планаванне і пастаноўка задачы, падрыхтоўка, правядзенне прац, апрацоўка і аналіз матэрыялаў, падрыхтоўка справаздачы, публікацыя.

Сувязь практычнай і тэарэтычнай частак прадмета палявой археалогіі. Палявы этап даследаванняў, яго характарыстыкі. Кабінетны этап, яго асаблівасці. Сувязь палявых і кабінетных археалагічных даследаванняў.

Археалагічныя помнікі і іх класіфікацыі. Культурны слой і яго кампаненты.

Афіцыйныя правілы па правядзенні палявых археалагічных прац. Інструкцыя аб парадку выдачы Дазволаў на выкананне археалагічных разведак і раскопак, іх правядзенні, састаўленні справаздач па праведзеным работам.

Дазволы. Катэгорыі дазволаў. Правы і абавязкі асобаў-уладальнікаў Дазволаў.

Тэма 2. Археалагічныя разведкі

Мэты і віды археалагічных разведак.

Падрыхтоўчы этап археалагічных даследаванняў. Вызначэнне тэрыторыі для правядзення археалагічнай разведкі. Азнаямленне з навуковай літаратурай, архіўнымі матэрыяламі. Апытанне мясцовага насельніцтва. Вывучэнне геаграфічнай характарыстыкі раёна пошукаў. Выбар маршрута. Падрыхтоўка экспедыцыйнага абсталявання.

Прыкметы археалагічных помнікаў. Заканамернасці размяшчэння археалагічных помнікаў. Асаблівасці пошукаў помнікаў розных тыпаў: стаянак палеаліту і мезаліту, паселішчаў неаліту і бронзавага веку, тарфяніковых помнікаў, месцаў здабычы і апрацоўкі крэменю, селішчаў і гарадзішчаў жалезнага веку, грунтовых і курганных пахаванняў, сельскіх паселішчаў і замчышчаў, вытворчых і гаспадарчых аб'ектаў. Роля тапаграфічных і тапанімічных даных пры пошуках помнікаў археалогіі.

Пад'ёмны матэрыял. Метады збору і фіксацыі.

Тапаграфічная карта і карта археалагічная. План мясцовасці і план помніка археалогіі.

Вызначэнне наяўнасці культурнага слою і межаў яго распаўсюджвання. Агляд агаленняў, кратавін. Закладка шурфоў. Зандажныя пробы.

Індыкацыя металаў. Металашукальнікі. Рэгламентацыя іх выкарыстання.

Геафізічныя метады разведкі. Электраразведка. Магнітаразведка. Сейсмаразведка. Прынцыпы дзеяння і магчымасці прымянення. Абсталяванне, якое выкарыстоўваецца пры ажыццяўленні геафізічных метадаў разведкі. Практычнае прымяненне геафізічных метадаў.

Даныя дыстанцыйнага зандавання ў археалогіі. Паняцце “дыстанцыйнага зандавання”. Паветраная археалогія і выкарыстанне аэрафатаздымкаў у археалогіі. Авіаразведка. Аэравізуальны метады і аэрафотафіксацыя. Касмічная разведка. Гісторыя зараджэння і развіцця аэрафотаразведкі. Фізічныя асновы аэрафотаразведкі. Практычнае прымяненне.

Выкарыстанне касмічных даных дыстанцыйнага зандавання ў археалогіі. Тэхналогія LiDAR – лазернае сканаванне мясцовасці. Прыклады выкарыстання даных дыстанцыйнага зандавання ў археалагічных даследаваннях.

Дакументаванне вынікаў разведак. Вядзенне палявога дзённіка. Апісанне маршрута, фіксацыя маршрутаў на плане, выкарыстанне GPS-навігатора. Вокамернае і інструментальнае здыманне плана мясцовасці і размешчаных на ёй археалагічных аб’ектаў. Апісанне археалагічнага помніка, яго графічная фіксацыя і фотафіксацыя.

Тэма 3. Археалагічныя раскопкі

3.1. Агульныя прынцыпы раскопак археалагічных помнікаў

Мэты і віды археалагічных раскопак. Сучасныя прынцыпы археалагічных раскопак.

Тэхніка бяспекі пры правядзенні стацыянарных археалагічных даследаванняў.

Правілы адбору узораў для паліналагічных, карпалагічных, радыявугляродных і інш. прыродазнаўчых аналізаў.

Першасная кансервацыя і апрацоўка археалагічных матэрыялаў. Упакоўка археалагічных калекцый і падрыхтоўка іх да транспартыроўкі.

3.2. Раскопкі паселішчаў

Складанне плана помніка з нівеліроўкай паверхні і прывязкай да бліжэйшага населенага пункта або, па магчымасці, манументальнага збудавання. Выбар участка(аў) для раскопак. Выбар пастаяннага рэпера на помніку. Разбіўка сеткі квадратаў. Нівеліроўка.

Выбар метадыкі разборкі культурнага пласта. Разборка напластаванняў па ўмоўных або геалагічных пластах. Выбар раскопачнага інструментарыя. Зачыстка паверхні пластоў і яе замалёўка. Фіксацыя артэфактаў на плане раскопа і іх нівеліроўка. Зачыстка мацерыка і фіксацыя выяўленых аб’ектаў. Спосабы даследавання запаўнення аб’ектаў. Складанне плана раскопа па пластах, замалёўка профіляў раскопа і перамычак, планаў і профіляў аб’ектаў. Планіграфія. Кантрольная пракопка мацерыка.

Прарэзка абарончых валоў і равоў. Вывучэнне драўляных, каменных і мураваных канструкцый, вызначэнне іх сувязі з прымыкаючым культурным пластом.

Кансервацыя архітэктурных рэшткаў.

Фотафіксацыя працэсу раскопак, характару культурнага пласта, аб'ектаў і індывідуальных артэфактаў.

Археалагічная стратыграфія. Аднаслойныя і шматслойныя помнікі. Профілі. Стратыграфічныя ярусы.

Рэкультывацыя – засыпка раскопа і аднаўленне першапачатковага (дараскопачнага) выгляду даследаванага ўчастка помніка.

Спецыфіка вывучэння паселішчаў розных эпох і відаў: дзюнных алювіяльных стаянак, тарфянікавых стаянак, гарадзішчаў і замчышчаў, крэмнездабыўных шахтаў і інш. помнікаў вытворчай дзейнасці, старажытнарускіх гарадоў.

3.3. Раскопкі пахаванняў

Грунтовыя і курганныя пахаванні.

Раскопкі грунтовых могілнікаў. Пошукі магільных ям. Выбар месца раскопа на грунтовым могілніку. Разбіўка запланаванага раскопа на квадраты з выдзяленнем неабходнай колькасці перамычак. Здымка дзярновага пласта і зачыстка паверхні пахаванняў. Спосабы выяўлення пахавальных аб'ектаў. Разборка запаўнення пахавальных ям. Вызначэнне пахавальнага абраду (трупаспаленне, трупапакладанне). Фіксацыя працэсу раскопак.

Рэкультывацыя – засыпка раскопа і аднаўленне першапачатковага (дараскопачнага) выгляду даследаванага ўчастка помніка.

Раскопкі курганаў. Спосабы здымкі плана курганный групы. Вывучэнне знешняга віду насыпаў. Абмер насыпаў. Раскопкі насыпаў. Разбіўка кургана на сектары. Разборка сектараў з пастаяннай фіксацыяй змяненняў характару іх запаўнення. Аналіз і фіксацыя профіляў бровак. Даследаванне прыкурганных ровікаў. Разборка бровак. Асаблівасці расчысткі і фіксацыі пахаванняў па абраду інгумацыі і крэмацыі. Даследаванне прасторы паміж курганнымі насыпамі.

Рэкультывацыя – аднаўленне насыпаў і пахавальнага комплексу ў цэлым.

Тэма 4. Археалагічны нагляд

Асноўныя задачы. Сфера прымянення. Змест – нагляд за зямельнымі працамі, іх спыненне ў выпадку выяўлення археалагічных аб'ектаў, фіксацыя археалагічных матэрыялаў. Спосабы ажыццяўлення археалагічных наглядаў.

Тэма 5. Вядзенне палявой дакументацыі. Падрыхтоўка Справаздачы аб палявых даследаваннях

5.1. Палявая археалагічная дакументацыя

Віды палявой дакументацыі. Агульныя правілы вядзення палявой дакументацыі.

Палявы дзённік. Змест – апісанне характару работ, культурнага пласта, аб’ектаў і знойдзеных індывідуальных артэфактаў. Формы – сшыткі, карткі, анкеты.

Палявыя чарцяжы і патрабаванні да іх выканання. Тапаграфічны і сітуацыйны планы помніка. Планы раскопаў па асобных пластах, планы мацерыковай паверхі, планы аб’ектаў. Чарцяжы профіляў. Маштабы чарцяжоў і планаў. Умоўныя абазначэнні.

Фотафіксацыя працэсу раскопак. Патрабаванні да палявой археалагічнай фатаграфіі. Вопісы фотаздымкаў.

Вопісы знаходак і іх рубрыкі. Масавыя і індывідуальныя знаходкі. Статыстычныя табліцы масавых матэрыялаў.

Вопісы ўзораў (для аналізаў метадамі прыродазнаўчых навук), іх рубрыкі.

Камеральны этап апрацоўкі палявой дакументацыі. Выкарыстанне сучасных кампутарных тэхналогій.

5.2. Справаздача аб палявых археалагічных даследаваннях

Задачы справаздачы. Змест і структура справаздачы. Правілы захавання і карыстання ў Рэспубліцы Беларусь.

Тэма 6. Прававыя аспекты правядзення археалагічных даследаванняў

Прававы статус помніка археалогіі ў Рэспубліцы Беларусь. Праблемы прававой аховы археалагічнай спадчыны.

Паняцце “гістарычна-культурных каштоўнасцяў”. Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь. Дзяржаўныя ўстановы па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны.

4 ИНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

4.1. Літаратура

Асноўная

1. Авдусин Д.А. Полевая археология СССР. М., 1980.
2. Мартынов А.И., Шер А.Я. Методы археологического исследования. М., 1989.

Дадатковая

3. Александрова, М.А. Актуальные правовые аспекты археологической деятельности // Закон. – 2006. – № 7. – С. 124–134.
4. Андрианов В. В. Дешифрование аэрофотоснимков при изучении древних оросительных систем // Археология и естественные науки. М., 1965.
5. Брюсов А.Я. Методы раскопок торфяниковых стоянок. М., 1963.
6. Блаватский В. Д. Техника подводных археологических работ // Материалы и исследования по археологии СССР. 1965. № 129.
7. Блаватский В.Д. Античная полевая археология. М., 1967 // <http://www.archeologia.ru/Library/Book/a0477a4b27e7/Info>
8. Валлесте Д. Анализ фосфатных соединений почв для установления мест древних поселений // Краткие сообщения о докладах и полевых исследованиях. 1952. Вып. 42.
9. Вергунов Е.Г., Постнов А.В. Краткий аналитический обзор проблемы геодезического обеспечения полевых археологических исследований // Портал «Сибирика» // Сибирское археологическое обозрение. Вып. 7. Новосибирск, 2004 // <http://www.sati.archaeology.nsc.ru/sibirica/index.html?mi=izdaniya&id=1192>
10. Воробьева Г.А., Бердникова Н.Е. Картография для археологов: Учебное пособие по работе с крупномасштабными топографическими картами и созданию пояснительных записок для территории исследования. - Иркутск: Изд-во Оттиск, 2007. 86 с.
11. Гурина Н.Н. Древние кремнедобывающие шахты на территории СССР. Л., 1976.
12. Дойель Л. Полет в прошлое. М.: Наука, 1979.
13. Дудкин В.П. Поиск и картирование магнитометрическим методом характерных археологических объектов (ров, гончарный горн) // Восточноевропейский Археологический журнал. № 4. Киев, 2000 // <http://archaeology.kiev.ua/journal/040700/dudkin.htm>
14. Журбин И. В. Археология и геофизика: принципы комплексных исследований // Российская археология. – № 3. – 2004. – С. 79–88.
15. Игонин Н.И. Применение аэрофотосъемки при изучении археологических памятников // Археология и естественные науки. М., 1965.
16. Кошелев И.Н., Магнитная разведка археологических памятников, Киев, 2005 // <http://www.archeologia.ru/Library/Book/14dc8c0aeabc>
17. Клейн Л. С. Принципы археологии. СПб: Фарн, 2001.

18. Левко О.Н. Практическая археология. Могилев. 2006.
19. Мартыненко И.Э. Правовые проблемы сохранения памятников археологии // Каштоўнасці мінуўшчыны – 4. Мн., 2001.
20. Мартыненко, И.Э. Проблемы формирования судебной практики по делам о возмещении ущерба, причиненного памятнику археологии // Судебная практика в контексте принципов права и законности: сб. научн. тр. / редкол.: В.М.Хомич (гл. ред.). – Минск: Тесей, 2006. – С. 248–256.
21. Мартыненко, И.Э. Правовая охрана археологического наследия // Гісторыка-археалагічны зборнік. – 2005. – № 20. – С. 212–215.
22. Мартыненко И.Э. Понятие и состав археологического наследия // Право.ВУ, 2010, № 3.
23. Методика полевых археологических исследований. М., 1983.
24. Методика полевых археологических исследований. Л., 1989.
25. Методика полевых исследований и камеральной обработки // Деревянко А.П., Маркин С.В., Васильев С.А. Палелитоведение: введение и основы. Новосибирск, 1994.
26. Методические рекомендации по исследованию курганных памятников (для студентов исторического факультета). Киев, 1986.
27. Мыльников В.П., Мыльникова Л.Н. Фотография в археологии: Учеб.-метод. пособие / Новосиб. гос. ун-т, Ин-т археол. и этногр. СО РАН. Новосибирск, 2009. 139 с.
28. Петерс Б. Г. О приемах и методике подводных археологических разведок // Материалы и исследования по археологии СССР. М. Л., 1965. № 129.
29. Полевая археология мезолита–неолита: сборник научных трудов. Л., 1990.
30. Полевая консервация археологических находок (текстиль, металл, стекло). Методические рекомендации. М., 1987.
31. Раппопорт П. А. Памятка по обмерам архитектурных сооружений при археологических раскопках. М., 1961.
32. Рогачев А. Н. О методике полевого исследования палеолитических поселений // Краткие сообщения Института археологии. М., 1979. Вып. 157.
33. Смекалов С.Л., Федоров Д.Л. Геоинформационные технологии в археологических исследованиях / Балт. гос. техн. ун-т. СПб., 2004.
34. Тишкин А.А. Методика отбора проб для радиоуглеродного и дендрохронологического датирования: Учебно-методическое пособие. Барнаул: Изд-во Алт. гос. ун-та, 2001.
35. Шелов Д.Б. За высокое качество полевых археологических исследований // Советская археология, № 1, 1981.
36. Шишкин К. В. Применение аэрофотосъемки для исследования археологических памятников // Советская археология. 1966. № 3.
37. Чарняўскі М.М. Тарфянікавыя стаянкі: да метадыкі пошукаў // Каштоўнасці мінуўшчыны. 4. Помнікі археалогіі: праблемы аховы і вывучэння.

Матэрыялы канферэнцыі, Мінск, 23 лістапада 2000 г. – Мінск: Лекцыя, 2001. – С. 120–125.

38. Barker P., Techniki wykopalisk archeologicznych, Warszawa 1994.

39. Harris E. C., Zasady stratygrafii archeologicznej, Warszawa 1992.

40. Ławecka D., Wstęp do archeologii, Warszawa 2000.

41. Pierwsza pomoc dla zabytków archeologicznych, red. Z. Kobyliński, Warszawa 1998

4.2. Інструкцыі

42. Інструкцыя аб парадку выдачы Дазволаў на выкананне археалагічных разведак і раскопак, іх правядзенні, састаўленні справаздач па праведзеным работам. – Мн.: ІГ НАНБ.

4.3. Нарматыўна-прававыя акты

(www.pravo.by)

43. Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь: Закон Респ. Беларусь, 9 янв. 2006 г., № 98-3 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2006. – № 9. – 2/1195.

44. Аб ахове археалагічных аб'ектаў пры правядзенні земляных і будаўнічых работ: постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 22 мая 2002 г. № 651 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2002. – № 59.

45. Аб некаторых пытаннях аховы гісторыка-культурнай спадчыны: постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 15 июня 2006 г., № 762 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2006. – № 103.

46. Аб статусе гісторыка-культурных каштоўнасцей: постановление Совета Министров Республики Беларусь, 14 мая 2007 г., № 578 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2007. – № 119. – 5/25167.

47. Аб наданні статусу і катэгорый гісторыка-культурнай каштоўнасці і ўнясенні змяненняў і дапаўненняў у пастанову Савета Міністраў Рэсп. Беларусь ад 14 мая 2007 г. № 578: постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 3 сент. 2008 г., № 1288 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2008. – № 222. – 5/28291.

48. Аб наданні статусу і катэгорый гісторыка-культурнай каштоўнасці, змяненні катэгорый, пазбаўленні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці і ўнясенні змяненняў у пастановы Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 14 мая 2007 г. № 578 і ад 3 верасня 2008 г. № 1288: постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 19 авг. 2009 г., № 1088 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2009. – № 211. – 5/30346.

49. Аб унясенні дапаўненняў і змяненняў у пастанову Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 22 мая 2002 г.: постановление Совета Министров Респ. Беларусь от 20 июля 2012 г., № 665 // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 27.07.2012, 5/36005.

4.4. Інтэрнэт-рэсурсы

50. Archeologia alternatywna. Techniki badań i dokumentacji w archeologii oraz antropologii. <http://www.archeotyszczuk.republika.pl>
51. Archeologia Niedestrukcyjna <http://archeolog.iaepan.edu.pl/~zbikob>
52. Archaeology Data Service. <http://archaeologydataservice.ac.uk/>
53. AHDS Guides to Good Practice GIS Guide to Good Practice <http://ads.ahds.ac.uk/project/goodguides/gis/>
54. GIS for Archaeology <http://www.gisarch.com/>
55. GIS Development: The Geospatial Resource Portal <http://www.gisdevelopment.net/application/archaeology/general/index.htm>
56. Nowoczesne badania archeologiczne. Dokumentacja 3D, AutoCAD i GIS w archeologii . Internet: <http://www.golembnik.pl/>
57. Spis standardow dokumentacyjnych uzywanych w archeologii. <http://ads.ahds.ac.uk/project/userinfo/standards.html>

4.5. Метадычныя рэкамендацыі па арганізацыі і выкананні самастойнай работы студэнтаў.

Кіруемая самастойная работа студэнтаў прадугледжвае выкананне тэстаў, задачу прамежкавых залікаў, выкананне кантрольных работ, напісанне рэфератаў, азнаямленне з вучэбнай, вучэбна-метадычнай і навуковай літаратурай.

4.6. Пералік рэкамендаваных сродкаў дыягностыкі.

Для ацэнкі вучэбных дасягненняў студэнтаў выкарыстоўваюцца крытэрыі, зацверджаныя Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Пры дыягностыцы сфарміраванасці кампетэнцый выкарыстоўваюцца наступныя сродкі: крытэрыяльна-арыентаваныя тэсты, кантрольныя работы, рэфераты, праекты і інш.